

Roszczenie o przekazanie do masy upadłości wobec osoby czwartej**Agnieszka Guzik, [radca prawny Warszawa](#), Rödl & Partner**

Roszczenie syndyka przewidziane w przepisie art. 134 ust. 1 ustawy z dnia 31 października 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze zostało sformułowane przedmiotowo, lecz odpowiadający mu obowiązek został określony podmiotowo. Obowiązek ten odnosi się do osoby trzeciej, a nie czwartej, i wyrażnie wobec osoby trzeciej, a nie osoby kolejnego nabywcy, sprowadza się do wydania przedmiotu czynności, a nie do znoszenia egzekucji.

Tak orzekł Sąd Najwyższy w wyroku V CSK 168/16 z 17 maja 2017 r.

Spółka E. sprzedała w 2011 r. zabudowaną nieruchomość. Uzgodniono zapłatę ceny w taki sposób, że trzech członkowie jej zarządu mieli przenieść na nabywcę wierzytelności, jakie przysługiwały im wobec tej spółki, w zamian za zapłatę kwoty odpowiadającej łącznie cenie sprzedaży. Następnie P.B. sprzedał wskazaną nieruchomość na rzecz P. K. Nabywca zapłacił B. cenę w ratach w gotówce za pokwitowaniem. W dniu 16 grudnia 2011 r. spółka E. złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku. Upadłość obejmująca likwidację majątku spółki została ogłoszona postanowieniem z 16 kwietnia 2012 r.

Sąd okręgowy w dniu 24 lutego 2015 r. oddalił powództwo syndyka masy upadłości K. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej przeciwko P. K. o uznanie za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości dwóch umów sprzedaży opisaney nieruchomości, z których jedna została zawarta pomiędzy E. i P. B., a druga pomiędzy tym ostatnim a pozwanym P. K., oraz o nakazanie P. K. wydania tej nieruchomości do rąk syndyka. Nie uwzględnił również ewentualnego powództwa o stwierdzenie bezskuteczności z mocy prawa pierwszej z tych umów i uznanie za bezskuteczną drugiej. Na skutek apelacji powoda, sąd apelacyjny zmienił powyższy wyrok i uznał za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości umowę sprzedaży nieruchomości zawartą pomiędzy P. B. i pozwanym P. K., a w pozostałej części oddalił powództwo i apelację. Powód zaskarżył kasacją powyższy wyrok w zakresie, w jakim sąd apelacyjny oddalił apelację.

Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 134 ustawy z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (w brzmieniu obowiązującym w dacie dokonywania czynności prawnej uznanej w sprawie za bezskuteczną) stanowi, że jeżeli czynność upadłego jest bezskuteczna z mocy prawa lub została uznana za bezskuteczną, to co wskutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy upadłości, a gdy przekazanie w naturze jest niemożliwe, do masy upadłości powinna być wpłacona równowartość w pieniądzu. Przepis ten ma charakter uniwersalny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że art. 134 ust. 1 Pr.Upad.Napr. ma zastosowanie także wtedy, gdy do stwierdzenia bezskuteczności wobec masy czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią doszło na podstawie art. 527 K.c.. W każdym przypadku to, co wskutek czynności ubyło z majątku upadłego albo do niego nie weszło, powinno wrócić do masy, a w razie braku dobrowolnego przekazania przedmiotu bezskutecznej czynności, syndykowi przysługuje roszczenie o wydanie lub, gdy jest to niemożliwe, o zapłatę równowartości. Wbrew zarzutom skarżącego, sąd apelacyjny przepisu tego nie naruszył ani nie wyraził poglądu, że przepis nie ma zastosowania do czynności prawnej uznanej za bezskuteczną na podstawie przepisów kodeksu cywilnego.

Jak podkreślił Sąd Najwyższy, art. 134 ust. 1 Pr.Upad.Napr. dotyczy czynności prawnej upadłego dokonanej z osobą trzecią. To na tej osobie ciąży obowiązek przekazania przedmiotu czynności do masy, a syndykowi przysługuje roszczenie o wydanie właśnie przeciwko osobie trzeciej. Obowiązek osoby trzeciej nie może być przy tym traktowany jako ustawowe zobowiązanie do przeniesienia własności. Ratio legis tego przepisu sprowadza się do ułatwienia syndykowi prowadzenia egzekucji na rzecz wierzycieli upadłego w ramach postępowania upadłościowego. W doktrynie uznaje się, że wydanie do masy nie jest niezbędne do dokonywanej w toku postępowania upadłościowego sprzedaży nieruchomości. Zasadnicza kwestia dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej sprowadza się natomiast do wyjaśnienia, czy taki sam skutek, jak określony w art. 134 Pr.Upad.Napr., odnosi się również do osoby czwartej, na rzecz której osoba trzecia, dokonująca czynności prawnej z upadłym, zbyła nabytą od upadłego nieruchomość. W omawianym przepisie. roszczenie syndyka zostało sformułowane przedmiotowo. Jednocześnie

jednak odpowiadający mu obowiązek, który został określony podmiotowo i wyraźnie odnosi się do osoby trzeciej, a nie czwartej. Wobec osoby trzeciej, a nie osoby kolejnego nabywcy obowiązek ten sprowadza się do wydania przedmiotu czynności, a nie do znoszenia egzekucji.

Omawiany przepis określa, że chodzi w nim o czynność prawną upadłego, a nie czynność prawną osoby trzeciej, będącej kontrahentem upadłego. Pogląd ten wspiera brzmienie ustępu drugiego art. 134 Pr.Upad.Napr., regulującego przypadek zwrotu świadczenia wzajemnego osobie trzeciej. Umowa pomiędzy osobą trzecią i czwartą jest bowiem dla nich wiążąca, nie ma podstawy do podważenia tytułu własności osoby czwartej. Stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej wobec niej ma skutek jedynie egzekucyjny, zmuszający ją do znoszenia egzekucji z tego przedmiotu (art. 532 K.c.).

KOMENTARZ EKSPERTA

AGNIESZKA GUZIK, RADCA PRAWNY W WARSZAWSKIM ODDZIALE RÖDL & PARTNER

Stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w przedmiotowej sprawie należy uznać za prawidłowe. Przemawia za tym nie tylko wykładnia językowa obecnego art. 134 prawa upadłościowego, ale i zasady pewności obrotu. Przepis ten zachował, pomimo nowelizacji, swoją zasadniczą treść w zakresie, w jakim był przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W cytowanym wyroku słusznie zauważono, że przepis art. 134 prawa upadłościowego ma zastosowanie jedynie do czynności pomiędzy upadłym a osobą trzecią. W opisanej w wyroku sytuacji mamy natomiast do czynienia z dalszym zbyciem nieruchomości, tj. z umową pomiędzy osobą trzecią, a osobą czwartą.

Należy wskazać, że z dniem 1 stycznia 2016 r. (tj. jeszcze przed dniem orzekania w omawianej sprawie) weszła w życie nowelizacja, która wydzieliła postępowanie naprawcze (restrukturyzacyjne) do oddzielnej ustawy. Jednocześnie dodała do powoływanego przepisu następującą regulację: „Za zgodą sędziego-komisarza druga strona czynności może zwolnić się z obowiązku przekazania do masy upadłości tego, co wskutek tej czynności z majątku upadłego ubyło, przez zapłatę różnicy między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy, a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika. Na postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, przysługuje zażalenie”. Ta zmiana miała na celu dodatkowe zabezpieczenie wierzycieli upadłego, w razie zbywania majątku spółki przed ogłoszeniem upadłości po cenach niższych niż rynkowe. Mimo, iż w dacie wydania orzeczenia przez Sąd Najwyższy, przedmiotowa zmiana była już w mocy, nie ma ona zasadniczego znaczenia dla rozpatrywanego stanu faktycznego. Cena zbycia nieruchomości nie była bowiem kwestionowana jako potencjalnie nierynkowa na żadnym etapie postępowania.

Konkluzję orzeczenia Sądu Najwyższego implikuje treść art. 134 ust. 1, zgodnie z którym uznaniu za bezskuteczną podlegać może jedynie czynność upadłego (o ile dana czynność nie jest bezskuteczna z mocy prawa). W opisanym stanie faktycznym mamy do czynienia już nie z czynnością upadłego jako przedmiotem postępowania, ale z czynnością osoby trzeciej z podmiotem nie będącym upadłym, czyli osobą czwartą – dlatego też nie może być mowy o zastosowaniu powołanego przepisu.

W związku z powyższym do niniejszej sprawy zastosowanie powinien znaleźć art. 134 ust. 1 Pr.Upad.Napr. zdanie pierwsze in fine. Zgodnie z nim, w razie niemożliwości przekazania do masy upadłości w naturze tego, co z niej wyszło (tutaj: nieruchomości), do masy upadłości wpłaca się równowartość tego składnika majątku w pieniądzu, który to obowiązek obciąża jedynie osobę trzecią, a nie ma zastosowania do kolejnych nabywców danego składnika majątku upadłego.

Źródło: <https://www.rp.pl/Firma/301239979-Roszczenie-o-przekazanie-do-masy-upadlosci-wobec-osoby-czwartej.html?cid>